

Якщо вам стало відомо про жорстоке поводження із твариною

Стислий довідник
з правових питань

ЮРИДИЧНА
ЗООЗАХИСНА
КОНФЕРЕНЦІЯ

Щодня незліченна кількість тварин страждають і помирають від рук людей – тих самих, які мають піклуватися і захищати їх. Фізичне та емоційне насильство і небезпечне для життя ігнорування їхніх фізіологічних потреб є повсякденною реальністю для багатьох тварин. Якщо ви бачите тварину в тяжкому стані, не варто вважати, що хтось інший потурбується про неї і вирішить цю проблему. Ви в змозі це зробити. Тварини не можуть говорити, їхня єдина надія полягає в тому, що добра людина зверне на них увагу, доки не стало надто пізно.

Встановлення жорстокого поводження

Мовою законодавства **жорстоке поводження з тваринами**:

- знущання над тваринами, у тому числі безпритульними, що спричинило мучення, завдало їм фізичного страждання, тілесні ушкодження, каліцтво або призвело до загибелі
- нацьковування тварин одна на одну та на інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів
- залишення домашніх та сільськогосподарських тварин напризволяще, у тому числі порушення правил утримання тварин (ст. 1 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження»).

Жорстоке поводження може набувати багатьох форм, нижче ми наводимо **10 найрозповсюдженіших ознак, що можуть свідчити про жорстоке поводження**:

- 1** **Поганий стан здоров'я і помітні травми:** у тварини помітно рани, кульгаву ходу або вона не здатна ходити взагалі, усі інші очевидні фізичні проблеми, що потребують ветеринарної допомоги.
- 2** **Відсутність їжі або води у місці утримання:** щоразу, коли ви бачите цю тварину, ви помічаєте, що вона не має явних джерел їжі та/або води. Вона може бути агресивною через голод і спрагу або навпаки – дуже пригніченою.
- 3** **Відсутність притулку:** тварина утримується в зоні, що повністю не захищена від поганої погоди або постійного сонячного опромі-

нення, і не має можливості уникнути впливу несприятливих погодних чинників, тварина зачинена в машині у спекотну погоду.

- 4** **Покінута тварина:** прив'язана до дерева, залишена в лісі, або ви стали свідком того, як люди викидають тварину. Якщо ви помітили, що сусід переїхав до іншої оселі або вже не з'являється у місці свого проживання, де знаходяться живі тварини, будьте надзвичайно пильні! Деякі собаки лають і скарвчать, висловлюючи занепокоєння, коли вони залишаються на самоті, і це нормально. Разом з тим собака, який виє або гавкає протягом декількох днів, посилає чіткий сигнал, що він потребує негайного порятунку, і ви можете допомогти.
- 5** **Тварина прив'язана, прикована або утримується в тісній клітці:** вона має мало місця для переміщення та/або не може стояти або повертатися.

6 На шию тварини намотані ланцюги, вона має завузький нашийник, що завдають їй страждань.

7 На тілі тварини є свідчення того, що її використовують у боях: така особливість найчастіше зустрічається у пітбультерерів та півнів. Найвірогідніше, ви помітите явні ознаки травми, такі як шрами, відкриті рани, інфекції або навіть відсутні частини тіла (вуха або частини хвоста).

8 Нетипова поведінка тварини: вона може бути дуже агресивною або пригніченою, сором'язливою (наприклад, намагається схова-

тися, тремтить, виявляє значне занепокоєння) навіть із власником.

9 На одному об'єкті тримають численних тварин без забезпечення відповідних умов: ненадання харчування, ветеринарної допомоги, мертві тварини у вольєрах з живими – це може бути ознакою накопичення тварин, до якого вдаються люди з різними формами психічних розладів та шахраї, що заробляють на тваринах.

10 Власник або будь-яка інша особа явно кривдить тварину: б'є, жбурляє у неї предмети, іншим чином фізично зловживає нею.

Кваліфікація правопорушення:

розмежування адміністративного та кримінального правопорушення

Для того щоб правильно кваліфікувати побачене – це кримінальне або адміністративне правопорушення, – слід перш за все звернути увагу на наслідки. Якщо жорстоке поводження з тваринами призвело до їхнього каліцтва чи загибелі, такі діяння мають бути кваліфіковані за ст. 299 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Також кримінальним правопорушенням є нацькування тварин одна на одну чи інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, публічні заклики до вчинення діянь, які мають ознаки жорстокого поводження з тваринами, а також поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій.

Для порівняння наводимо ст. 89 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) та 299 КК України.

Стаття 89 КУпАП

«Жорстоке поводження з тваринами»

Жорстоке поводження з тваринами – знущання над тваринами, завдання побоїв або вчинення інших насильницьких дій, що завдали тварині фізичного болю, страждань і не спричинили тілесних ушкоджень, каліцтва чи загибелі, залишення тварин напризволяще, у тому числі порушення правил утримання тварин, – тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією тварини, якщо перебування тварини у власника становить загрозу для її життя або здоров'я.

Стаття 299 КК України

«Жорстоке поводження з тваринами»

1. Жорстоке поводження з тваринами, що відносяться до хребетних, у тому числі безпритульними тваринами, що вчинене умисно та призвело до каліцтва чи загибелі тварини, а також нацькування тварин одна на одну чи інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, публічні заклики до вчинення діянь, які мають ознаки жорстокого поводження з тваринами, а також поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій – караються арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до трьох років.

Ті самі дії, вчинені стосовно двох і більше тварин, або групою осіб, або особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме порушення, пропаганда жорстокого поводження з тваринами – тягнуть за собою накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб з конфіскацією тварини, якщо перебування тварини у власника становить загрозу для її життя або здоров'я.

Насильницькі дії стосовно тварин, спрямовані на задоволення статевої пристрасті, тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією тварини, якщо перебування тварини у власника становить загрозу для її життя або здоров'я.

2. Ті самі дії, вчинені у присутності малолітнього чи неповнолітнього, караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені з особливою жорстокістю або у присутності малолітнього чи неповнолітнього, або щодо двох і більше тварин, або повторно, або групою осіб, або вчинені активним способом, караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

Відповідальність за адміністративне та кримінальне правопорушення у вигляді жорстокого поводження з тваринами несуть особи з 16 років.

Часто пов'язаними складами кримінальних правопорушень можуть бути ст. 190 КК України (шахрайство), ст. 251 КК України (порушення ветеринарних правил), адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена статтями КУпАП: 88-1 (порушення

порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного або рослинного світу, правил утримання диких тварин у неволі або в напіввільних умовах), 85 (порушення правил використання об'єктів тваринного світу), 154 (порушення правил тримання собак і котів) та інші.

Звернення до поліції

Якщо ви стали свідком вчинення будь-якого правопорушення відносно тварини, існує загроза здоров'ю чи життю тварини, потрібно:

- негайно повідомити місцевий орган поліції за номером 102 для запобігання подальшим негативним наслідкам (важливо: якщо подія відповідає ознакам ст. 299 КК України або іншого кримінального правопорушення – повідомте про це чергового для направлення саме слід-

чо-оперативної групи, а не групи реагування патрульної поліції);

- у разі необхідності – вирішити питання з наданням ветеринарної допомоги;
- до приїзду поліцейських, якщо є можливість, самостійно зробити фото- та відеозйомку місця події, опитати інших очевидців, сусідів, з'ясувати якомога більше інформації про наявність та

особу власника тварини, особу порушника, відомі обставини;

- знаходитися поряд із твариною, доки не прийдуть працівники поліції, щоб вона не залишилася без нагляду на вулиці або у небезпеці;
- поміркувати, як можна забезпечити подальшу долю постраждалої тварини.

Пам'ятайте: ваша небайдужість може врятувати життя та позитивно вплинути на безпеку суспільства загалом!

Чи може поліція відмовити у виїзді?

Відповідно до п. 1 Розділу II Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 111 від 16.02.2018 (далі – Інструкція № 111 від 16.02.2018), органи (підрозділи) поліції та їхні посадові особи під час реагування на правопорушення або події **мають здійснювати реагування** на всі повідомлення про правопорушення або події, інформація про які отримана в будь-який спосіб, направлення на місце подій сил і засобів поліції, необхідних для захисту прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяння їхній реалізації.

Жорстоке поводження з тваринами є злочином проти моральності (ч. 3 ст. 299 КК України) – це тяжкий злочин, який передбачає до 8 років позбавлення

волі, тож працівники поліції мають реагувати на звернення так само, як і на інші на повідомлення про злочин.

Поліція також не має права відкласти реагування на повідомлення. Відповідно до ст. 12 Закону України «Про Національну поліцію», поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського. Поліція **не має права відмовити** в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань **з посиланням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня.**

У разі відмови прийняти виклик ви можете повторно звернутися за номером 102; зателефонувати на безкоштовну гарячу лінію Національної поліції за номером 0-800-50-02-02 або за єдиним номером гарячої лінії урядового контактного центру 1545.

За організацію реагування на повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, достовірність, повноту і своєчасність подання інформації до чергової служби вищого рівня, інших органів державної влади відповідають начальники органів (підрозділів) поліції або особи, які виконують їхні обов'язки. Тому також можна зателефонувати до прийомної керівника відповідного територіального органу поліції за місцем вчинення правопорушення.

У подальшому неприйняття повідомлення може слугувати підставою для складання скарги..

Питання взаємодії з поліцією після виклику на місце події

На виклик має прибути група реагування патрульної поліції у складі не менше двох поліцейських.

Важливо: якщо є підстави вважати, що відбулося саме кримінальне правопорушення, на місце події має виїхати слідчо-оперативна група. Відповідно до п.п. 3 п. 2 Розділу IV Інструкції № 111 від 16.02.2018, отримавши телефоном повідомлення

про правопорушення або подію (електронне повідомлення від працівника підрозділу «102»), оперативний черговий територіальних (відокремлених) підрозділів поліції зобов'язаний за погодженням з диспетчером направити на місце вчинення правопорушення або події наряд поліції, окремих працівників, а у разі вчинення кримінального правопорушення – слідчо-оперативну групу.

№	Ознаки	Група реагування патрульної поліції	Слідчо-оперативна група
1.	Визначення	Наряд патрульної поліції у складі не менше двох працівників, які в зоні оперативного реагування виконують завдання із забезпечення публічного (громадського) порядку, взаємодії з населенням, безпеки дорожнього руху, попередження правопорушень або подій, оперативного реагування на них	Організаційна форма взаємодії слідчих, працівників оперативних та інших підрозділів поліції з метою виявлення, фіксації, вилучення та пакування слідів кримінального правопорушення, речових доказів, установлення свідків та потерпілих, з'ясування обставин кримінального правопорушення, що мають значення для всебічного, повного і неупередженого їхнього дослідження та встановлення осіб, які його вчинили
2.	Склад	Не менше двох працівників поліції	До складу включаються: <ul style="list-style-type: none"> ● слідчий (старший слідчо-оперативної групи); ● працівник оперативного підрозділу; ● інспектор-криміналіст (технік-криміналіст); ● за необхідності – кінолог зі службовим собакою
3.	Ознаки якого правопорушення містить подія	Адміністративного (ст. 89 КУпАП)	Кримінального (ст. 299 КК України)
4.	Час збору та виїзду	Нормативний час прибуття наряду поліції на місце події з моменту призначення наряду для реагування на правопорушення або подію (з урахуванням середньої швидкості руху автомобіля 40 – 50 км/год.) складає (п. 2 Розділу IX Інструкції № 111 від 16.02.2018): <ol style="list-style-type: none"> 1) у межах міста: <ul style="list-style-type: none"> до 7 хвилин – при перебуванні наряду в зоні оперативного реагування; до 10 хвилин – у разі якщо задіяно наряд з іншої (сусідньої) зони обслуговування; 2) у сільській місцевості: <ul style="list-style-type: none"> до 20 хвилин – при перебуванні наряду в зоні оперативного реагування; до 40 хвилин – у разі якщо задіяно наряд з іншої дільниці. 	Працівникам та поліцейським, що перебувають у складі слідчо-оперативної групи, необхідно негайно виїхати на місце події. Час збору до виїзду для основних і додаткових слідчо-оперативних груп при чергуванні за місцем розташування підрозділу – до 5 хвилин; при перебуванні за місцем проживання (відповідно до п. 1 Розділу IX Інструкції № 111 від 16.02.2018, п. 14 Розділу XIII Інструкції № 111 від 16.02.2018) – до 20 хвилин.

Якщо наявні ознаки кримінального правопорушення (про розмежування ст. 89 КУпАП та 299 КК України йшлося вище) – вимагайте приїзду слідчо-оперативної групи для забезпечення подальшого ефективного розслідування за гарячими слідами. Своєчасний збір доказів має вирішальне значення – чим більше часу минає, тим більший ризик того, що подробиці буде забуто, свідки не знайдені, речові докази зникнуть тощо.

Для встановлення факту кримінального правопорушення на місце спочатку може прибути наряд поліції. Після чого черговий при отриманні від наряду поліції, який прибув на місце події, інформації про наявність ознак кримінального правопорушення зобов'язаний невідкладно направити на місце події слідчо-оперативну групу (п.п. 5 п. 2 Розділу IV Інструкції № 111 від 16.02.2018).

А якщо слідчо-оперативна група не виїжджає?

Якщо на місце виїхав наряд поліції, який не викликає слідчо-оперативну групу за наявності ознак кримінального правопорушення, ви можете зателефонувати за номером **102** та просити виїхати саме слідчо-оперативну групу – описавши подію та зазначивши, чому ви вважаєте, що відбулось саме кримінальне правопорушення (наприклад, вияв-

лення трупа тварини з ознаками насильницької смерті). У разі відмови у виїзді слідчо-оперативної групи ви можете зателефонувати на безкоштовну гарячу лінію Національної поліції за номером **0-800-50-02-02** або за

єдиним номером гарячої лінії урядового контактного центру **1545**. Начальники головних управлінь Національної поліції, їхніх територіальних (відокремлених) підрозділів є відповідальними за організацію своєчасного направлення на місце події слідчо-оперативної групи у повному складі, інших працівників органу, підрозділу поліції залежно від обставин та характеру вчиненого кримінального правопорушення та доставляння за необхідності до місця події спеціалістів інших органів. Тому також можна зателефонувати до прийомної керівника відповідного територіального управління поліції за місцем вчинення кримінального правопорушення.

У подальшому невиїзд слідчої-оперативної групи на місце вчинення кримінального правопорушення може слугувати підставою для складання скарги.

Дії працівників поліції на місці події

Дії працівників поліції, задіяних до реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, чітко регламентовані. За відмови у їхньому виконанні для фіксації порушення ви можете здійснювати відеозйомку.

Завжди ведіть облік усіх, з ким ви спілкуєтеся, записуйте дані контактів, а також зміст і результати ваших обговорень. Ніколи не передавайте документи, фотографії або будь-яку документацію, не зробивши попередньо копію та без відмітки про отримання. **Дайте співробітникам поліції зрозуміти, що ви хочете продовжити розгляд цієї справи і готові надати допомогу в разі потреби, і обов'язково зробіть це. Якщо ви залишитесь залученим, працівники поліції, найвірогідніше, вчинять так само.**

Що має зробити група реагування патрульної поліції?

Працівникам, що перебувають у складі наряду патрульної поліції, у разі отримання від диспетчера (оперативного чергового) завдання про здійснення реагування на правопорушення або подію, необхідно (п. 1 Розділу IX Інструкції № 111 від 16.02.2018):

1 за наявності планшетного пристрою – проставити в системі «Інформаційний портал Національної поліції України» відповідні відмітки про прийняття виклику, прибуття на місце події, закінчення виконання завдання, обставини правопорушення та результати реагування;

- 2 за наявності на місці події осіб, які потребують медичної допомоги, викликати екстрену медичну допомогу, до прибуття якої вживати невідкладних заходів, спрямованих на врятування та збереження життя людини;
- 3 за наявності на місці події заявника (потерпілого) **з'ясувати обставини правопорушення або події**;
- 4 у разі підтвердження ознак учиненого кримінального правопорушення – поінформувати диспетчера (оперативного чергового) про необхідність **направлення слідчо-оперативної групи** та перебувати на місці події до її прибуття;
- 5 **до прибуття слідчо-оперативної групи забезпечити охорону місця події** та слідів учиненого кримінального правопорушення, унеможливити доступ на місце події сторонніх осіб. За необхідності місце події огордити спеціальною стрічкою «поліція». Після прибуття слідчо-оперативної групи виконувати доручення старшого групи;
- 6 **установити особи потерпілих, свідків або очевидців кримінального правопорушення, прикмети осіб, які підозрюються в його вчиненні, та вжити заходів щодо їхнього затримання.** Про прикмети правопорушників, напрямок їхнього руху (марка, модель транспортного засобу, номерний знак, інші характерні ознаки), об'єкти посягань поінформувати диспетчера (оперативного чергового) для орієнтування інших нарядів поліції;
- 7 у разі реагування на правопорушення або подію, які не містять ознак злочину, невідкладно забезпечити збір необхідних матеріалів для перевірки;
- 8 якщо заяви та повідомлення про правопорушення або події не потребують додаткової перевірки, за наявності планшетного пристрою поліцейський має внести до системи «Інформаційний портал Національної поліції України» відомості про обставини події, вжиті заходи та зазначити, що звернення

розглянуто на місці або відомості про подію не підтвердилися;

- 9 з'ясувати в заявника (потерпілого) абонентський номер телефону та адресу електронної пошти, а також зручний для нього спосіб отримання відповіді про результати розгляду його заяви чи повідомлення.

Яких заходів вживає слідчо-оперативна група?

Після прибуття на місце події члени слідчо-оперативної групи з'ясовують обставини вчинення кримінального правопорушення, установлюють свідків, прикмети осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, та ймовірні шляхи їхнього руху. У разі необхідності вживають заходів для переслідування транспортних засобів, якими заволоділи особи, що вчинили кримінальне правопорушення, або тих, що використовувалися при його вчиненні. Беруть участь у розшуку та затриманні осіб, які підозрюються в учиненні цих кримінальних правопорушень.

Слідчий невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) та розпочати розслідування.

Детальний опис можливих першочергових заходів та невідкладних слідчих (розшукових) дій та подальші дії кожного учасника групи регламентує Інструкція № 575 від 07.07.2017. Ними можуть бути:

- проведення огляду місця події (складання протоколу);
- проведення розшукових заходів, переслідування і затримання правопорушників;
- виявлення свідків та очевидців події, опитування (у разі внесення відомостей в ЄРДР – допит) з цією метою осіб, які мешкають або працюють поблизу місця вчиненого діяння, а також осіб, які могли перебувати на можливих шляхах руху правопорушника до та від місця події;

- збирання та забезпечення зберігання речових доказів;
- установлення базових станцій операторів мобільного (рухомого) зв'язку, що обслуговують територію, на якій знаходиться місце вчинення злочину, та можливих напрямків руху особи, яка його вчинила, а також інших місць з урахуванням обставин кримінального правопорушення;
- проведення поквартирного чи подвірного обходу для збирання відомостей про подію, обстеження місцевості в районі вчинення кримінального правопорушення, виявлення загублених, викинутих правопорушником знарядь учиненого діяння, інших предметів, отримання додаткової інформації про подію та осіб, які вчинили кримінальне правопорушення;
- орієнтування особового складу органів та підрозділів поліції на території обслуговування;
- використання можливостей баз (банків) даних єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України та інших інформаційних ресурсів, а також засобів масової інформації;
- перевірку осіб за базами (банками) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, та іншими інформаційними ресурсами, передбаченими статтями 26, 27 Закону України «Про Національну поліцію»;
- інші передбачені законодавством заходи та дії, необхідні для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила.

За відсутності рекомендацій для слідчо-оперативної групи не завжди очевидною є необхідність залучення фахівця з ветеринарії для фіксування та збирання достатньої кількості доказів

На відміну від багатьох інших кримінальних правопорушень Інструкція № 111 від 16.02.2018 не містить алгоритму орієнтовних невідкладних дій працівника чергової служби, відсутні методичні рекомендації щодо проведення досудового розслідування у кримінальних провадженнях за фактом жорстокого поводження з тваринами.

ня, на якій учинено кримінальне правопорушення, та суміжних територіях, а також (за необхідності) представників громадськості про характер, час, місце і спосіб учинення кримінального правопорушення, кількість осіб, які його вчинили, їхню зовнішність, прикмети викраденого та про інші відомості, що мають значення для встановлення правопорушників та їх розшуку;

– майбутніх об'єктів проведення судово-ветеринарної експертизи, призначення якої у провадженні може відбутися за ухвалою слідчого судді.

Наказом Міністерства юстиції України № 83/5 від 10.01.2019 «Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України № 53/5 від 08.10.1998 «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень

та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» (далі – Інструкція № 53/5 від 08.10.1998) **перелік судових експертиз був доповнений судово-ветеринарною експертизою.** До 10.01.2019 судово-ветеринарна експертиза проводилась як «інший вид експертиз», що викликало багато питань щодо порядку її організації за відсутності методичних рекомендацій з питань її підготовки та призначення, відсутності програми підготовки експертів.

Слід зазначити, що звернення з клопотанням про судово-ветеринарну експертизу не є обов'язком

слідчого, а висновок експертизи не буде єдиним доказом жорстокого поводження: слідство та суд вивчатимуть його разом з іншими доказами. Саме тому трапляються випадки, коли слідчий вважає достатніми, наприклад, протоколи проведення розтину трупів тварини, здійснені ветеринарною установою. Проте у разі, якщо на місці події не буде зібрано достатньо даних, таку експертизу неможливо буде провести.

На відміну від КУпАП, КК України не містить інституту конфіскації тварини. Доволі часто особи-порушники не заперечують проти того, щоб віддати тварину, або зовсім відмовляються від неї, зазначаючи, що їм вона не належить, що в умовах «чорних дір» у кримінальному законодавстві – слухна нагода порятунку такої тварини. Такі факти мають бути зафіксовані працівниками поліції документально для уникнення у подальшому будь-яких непорозумінь.

В іншому випадку: у разі заперечень власника – вимагайте від працівників поліції звернення з клопотанням до слідчого судді про арешт тварини та визначення іншого місця проживання тварини (або мовою існуючого кримінального законодавства – арешту та визначення місця зберігання майна). Наприклад, саме через такий механізм були передані 5 ведмедів зі звіринця, розташованого у с. Перше травня, Покровського району, Донецької області до приватного Реабілітаційного центру для хижих тварин (Ухвала слідчого судді Красноармійського міськрайонного суду Донецької області у справі № 235/7763/18 від 05.02.2019).¹

Взаємодія з працівниками поліції у разі адміністративного правопорушення (ст. 89 КУпАП)

КУпАП в ст. 89 визначає жорстоким поводженням з тваринами наступні дії:

- знуцання над тваринами, завдання побоїв або вчинення інших насильницьких дій, що завдали тварині фізичного болю, страждань і не спричинили тілесних ушкоджень, каліцтва чи загибелі;
- залишення тварин напризволяще, у тому числі порушення правил утримання тварин;
- пропаганда жорстокого поводження з тваринами;
- насильницькі дії стосовно тварин, спрямовані на задоволення статевої пристрасті.

¹ www.reyestr.court.gov.ua/Review/79617402

Як уже йшлося вище, подібні діяння тягнуть за собою такі види адміністративних стягнень, як штраф або адміністративний арешт, з конфіскацією тварини, якщо перебування тварини у власника становить загрозу для її життя або здоров'я.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 255, ст. 221 КУпАП України протоколи про адміністративні правопорушення за ст. 89 КУпАП можуть складати уповноважені на те посадові особи органів Національної поліції, після чого справу про адміністративне правопорушення розглядає місцевий суд (районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суди).

Цікаво, що за конструкцією п. 7 ч. 2 ст. 255 та ч. 1 ст. 222 КУпАП протоколи про адміністративні правопорушення щодо диких тварин може складати громадський інспектор з охорони довкілля, розгляд справи в такому разі має проводити орган Національної поліції. Такі випадки на практиці виникають нечасто. Справи про адміністративні правопорушення, вчинені особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, розглядають виключно суди (ст. 221 КУпАП).

Для того щоб ви могли ознайомитись з протоколом та надалі стежити за ходом справи, **ви маєте бути зазначені у протоколі як свідок або потерпілий від правопорушення.**

Після прибуття групи реагування патрульної поліції слід керуватися наступними інструкціями.

- 1** Повідомте поліцейським усі відомі обставини правопорушення.
- 2** Якщо тварина, що постраждала, є вашою власністю, а також якщо ви є безпосереднім свідком жорстокого поводження з твариною, ви можете стверджувати, що вам завдано моральної та/або матеріальної шкоди правопорушенням, а отже на підставі ст. 269 КУпАП ви є потерпілою особою і маєте право підписувати протокол про адміністративне правопорушення.
- 3** Перевірте правильність складання протоколу: у разі якщо шкоду не завдано, ви маєте право вимагати підписати протокол як

свідок, що також надасть вам змогу ознайомитися з його змістом. У такому разі слід звернути увагу на правильність його оформлення, а саме:

- Згідно зі ст. 256 КУпАП у протоколі має бути зазначено: дата і місце його складення, посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення); місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи. Якщо правопорушенням завдано матеріальної шкоди, про це також зазначається в протоколі.

- Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності; за наявності свідків і потерпілих протокол може бути підписано також і цими особами.

- У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу в ньому робиться запис про це. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання.

- При складанні протоколу особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права і обов'язки, передбачені статтею 268 КУпАП, про що робиться відмітка у протоколі.

Неповне внесення в протокол обов'язкових для зазначення відомостей може в подальшому слугувати підставою для уникнення винним відповідальності через неналежне оформлення адміністративних матеріалів. У разі виявлення неповного заповнення протоколу слід повідомити про це працівників поліції, які склали протокол, та вимагати його заповнення. **Протокол краще сфотографувати.**

Також слід знати, що згідно зі ст. 259 КУпАП при вчиненні порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу, якщо особу порушника не може бути встановлено на місці порушення, поліцейські можуть доставляти осіб, які вчинили ці правопорушення, до поліції чи приміщення виконавчого органу сільської, селищної ради для встановлення такої особи. Відповідно до ст. 262 КУпАП поліцейським до порушників може бути застосовано адміністративне затримання на термін не більше як три години.

Важливо: якщо при притягненні до адміністративної відповідальності за ст. 89 КУпАП може виникнути необхідність накладення додаткового

стягнення у вигляді конфіскації тварини, *співробітникам поліції слід нагадати про необхідність отримання правовстановлюючих документів на тварину*. У практиці судів трапляються випадки повернення матеріалів про адміністративні правопорушення з посиланням на ч. 1 ст. 29 КУпАП через те, що конфісковано може бути лише тварину, яка є у приватній власності порушника, а отже – мають бути надані докази перебування такої тварини у власності порушника.

Наостанок: візьміть контакти працівників поліції для того, щоб контролювати надходження матеріалів до суду.

Як ви можете допомогти розслідуванню кримінального правопорушення (ст. 299 КК України)

7.2.1. Відкриття кримінального провадження та початок досудового розслідування

Якщо поліція за фактом вашого виклику не відкрила кримінальне провадження та не розпочала досудове розслідування, передавши матеріали, наприклад, дільничному для перевірки, – є сенс звернутися до територіального управління поліції за місцем вчинення злочину з заявою про вчинення кримінального правопорушення. Зразок заяви наведений у **Додатку № 1**. Також з такою заявою можливо звернутися, якщо про правопорушення стало відомо не одразу.

Відповідно до ч. 1 ст. 214 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості

до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування. Слідчий, який здійснюватиме досудове розслідування, визначається керівником органу досудового розслідування.

На практиці виникають ситуації, коли після подання заяви, відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань своєчасно не вносяться та розслідування не розпочинається. В такому разі у **межах десятиденного строку** необхідно звернутися до суду зі скаргою на бездіяльність слідчого. Зазначене оскарження за наявності належних доказів звернення з заявою про вчинення кримінального правопорушення є нескладною процедурою. Зразок скарги на бездіяльність слідчого у вигляді невнесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань наведений у **Додатку № 2**.

Після реєстрації кримінального правопорушення особа, що подала заяву про його вчинення, набуває статусу заявника.

Отримання статусу потерпілого

Оскільки інституту представництва тварини-жертви у справах про жорстоке поводження в Україні, на відміну від деяких інших країн, не існує, а заявник доволі обмежений у своїх процесуальних правах, перебіг розслідування багато в чому залежить від участі в ньому потерпілої особи.

Відповідно до ч. 2 ст. 60 КПК України заявник має:

- 1 отримати від органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію;
 - 1.1. отримати витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань;
- 2 подавати на підтвердження своєї заяви речі і документи;
- 3 отримати інформацію про закінчення досудового розслідування.

Відповідно до ч. 1 ст. 55 КПК України потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди.

Перелік прав потерпілого наведений у ст. 56 КПК України. Зокрема, потерпілий, на відміну від заявника, має *право подавати клопотання про проведення слідчих дій, брати участь у слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях*, знайомитись з матеріалами кримінального провадження, брати участь у судовому провадженні та інше.

Згідно з ч. 2 ст. 55 КПК України прав і обов'язків потерпілого особа набуває **з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого**. Потерпілому вручається пам'ятка про процесуальні права та обов'язки особою, яка прийняла заяву про вчинення кримінального правопорушення. Отже, доки слідчим не буде відмовлено у наданні відповідного статусу, особа, що подала відповідну заяву, набуває прав і обов'язків потерпілого.

Приклад заяви про визнання потерпілим наведено у **Додатку № 3**. Така заява має включати докази або зазначення інших шляхів встановлення завдання моральної, фізичної або майнової шкоди.

Трапляються випадки, коли слідчий, не здійснивши перевірку, безпідставно відмовляє у визнанні особи потерпілою. В такому разі необхідно звернутися до суду зі скаргою на постанову про відмову у визнанні потерпілим (**Додаток № 4**). Процедура не є складною, і судді, з'ясувавши, що з моменту подання заяви слідчий не вчинив жодних дій, зазвичай такі

скарги задовольняють. Після ухвали слідчого судді про скасування постанови слідчого про відмову у визнанні потерпілим особа, за правилами ч. 2 ст. 55 КПК України, знову набуває всіх прав потерпілого.

7.2.3. Подання та збирання доказів

І заявник, і потерпілий мають право подавати на підтвердження своєї заяви речі і документи, які в подальшому просити визнати доказами (**Додаток № 5**).

Разом з тим, після отримання статусу потерпілого особа має право ініціювати проведення слідчих дій для отримання нових доказів: наприклад, просити слідчого допитати певних осіб, провести судово-ветеринарну експертизу, здійснити розшук певної особи, накладти арешт на тварини з метою її вилучення у власника-кривдника та інше. Зразок клопотання про проведення слідчих дій з можливими запитами до слідчого наведений у **Додатку № 6**.

Строк розгляду клопотання складає **не більше трьох днів** з моменту подання (ч. 1 ст. 220 КПК України). Про результати розгляду клопотання повідомляється особа, яка заявила клопотання. Про повну або часткову відмову в задоволенні клопотання вноситься вмотивована постанова, копія якої вручається особі, яка заявила клопотання, а у разі неможливості вручення з об'єктивних причин – їй надсилається подання (ч. 2 ст. 220 КПК України).

Рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій можуть бути оскаржені у суді **протягом десяти днів** з моменту прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності. Зразок скарги слідчому судді наведений у **Додатку № 7**.

Чому важливо подавати докази та ініціювати проведення слідчих дій?

Спрямованість досудового розслідування жорстокого поводження багато в чому залежить від свідомої позиції небайдужих. Досудове розслідування може затягуватися, жодні слідчі дії – не вчиняться, а справа – закрита.

Зокрема, слідчий, прокурор закриває провадження в разі, якщо, в тому числі, встановлена відсутність у діяній складу кримінального правопорушення; не встановлені достатні докази для доведення винуватості особи в **суді і вичерпані можливості їх отримати та інше** (ч. 1 ст. 284 КПК України). Крім того, слідчий, прокурор, наприклад, зобов'язані закрити кримінальне провадження також у разі, коли строк досудового розслідування, визначений статтею 219 КПК України, сплив, і жодній особі не було повідомлено про підозру:

- 1 6 місяців – у кримінальному провадженні щодо кримінального проступку;
- 2 12 місяців – у кримінальному провадженні щодо злочину невеликої або середньої тяжкості (**якими є ч. 1, 2 ст. 299 КК України**);
- 3 18 місяців – у кримінальному провадженні щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину (**ч. 3 ст. 299 КК України**).

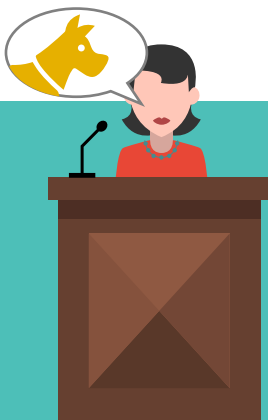
Наявність таких обставин та часових лімітів зумовлює необхідність діяти.

Якщо ви подавали докази та заявляли клопотання про проведення слідчих дій, слідчий не матиме об'єктивних підстав вважати, що вичерпано можливості отримати достатні докази для доведення винуватості особи в суді. В такому разі слідчий, прокурор не матимуть зайвого приводу закрити кримінальне провадження.

7.2.4. Просування розслідування

Якщо ви не можете отримати задовільні результати від працівників правоохоронних органів, зверніться безпосередньо до їхніх керівників та керівників органів прокуратури, що здійснюють процесуальне керівництво розслідуванням. Якщо необхідно, залучіть посадових осіб місцевих органів влади (селищний/міський голова, члени міської ради), напишіть скарги народним депутатам (наприклад, тим, що є членами Комітету з питань правової політики та правосуддя, переймаються долею тварин) для направлення депутатського звернення до органу досудового розслідування. Зазвичай ваші скарги та клопотання, спущені «згори вниз», розглядаються набагато прискіпливіше.

Просте повідомлення у засобах масової інформації, соціальних мережах у вашому районі здатне зрушити гори. Висвітлення новин часто спонукає представників державної влади діяти і може злякати зловмисника, змусивши припинити жорстоку поведінку. Висвітлення новин також може надихнути глядачів, які бачили подібні дії, набратися сміливості і повідомити поліцію про аналогічні випадки, знайти свідків або осіб, яким відомі факти про попередні правопорушення таких осіб.

Наполегливість допомогла врятувати незліченних тварин, а також суспільство в цілому від жорстоких людей.

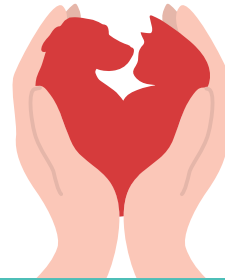
Кілька слів наостанок

Люди, які жорстоко поводяться з тваринами, боягузливі – вони вирішують власні проблеми за рахунок найбільш беззахисних жертв з наявних, і їхня жорстокість згодом часто перетинає кордони тваринного світу та розповсюджується на людей. Дослідження в галузі психології та кримінології свідчать, що зловмисники, як правило, повторюють свої злочини, а також скоюють аналогічні злочини проти представників свого виду. Це явище відоме правоохоронним органам і фахівцям в кримінології як «сполучна ланка». Причинами такої поведінки є жорстокість і боягузтво, і для боротьби з ним необхідні мужність і доброта.

Для загальної безпеки у суспільстві важливо, щоб співробітники правоохоронних органів і спільнота серйозно ставилися до випадків жорстокого поводження з тваринами і забезпечували належне розслідування кожного випадку і покарання винних.

Звернення до поліції та висвітлення новин про факти жорстокого поводження з тваринами, демонстрація невідворотності покарання, суспільний резонанс сприяють такому ставленню працівників правоохоронних органів до тварин. Також це може надихнути аудиторію, яка бачила подібні ситуації, діяти, попередити їх у майбутньому, виявити злочини проти життя і здоров'я людей.

Саме тому важливо не боятися комунікувати з правоохоронними органами, повідомляти про випадки жорстокого поводження з тваринами, давати свідчення на їхній захист.

Для зручності редагування та подальшої роботи усі додатки, на які містить посилання цей довідник, ви зможете завантажити у форматі word, перейшовши за посиланням з QR-коду, що наведений нижче.

Будь ласка, зверніть увагу! Інформація, яка міститься в даному довіднику та додатках, призначена для ознайомлення, в зв'язку з чим вона не може розглядатися повноцінною заміною юридичної консультації в конкретному випадку.

**Відкриті
КЛІТКИ**

Довідник підготували:
Світлана Руденко
Віра Ломанова

Дизайн:
Олена Тихончук

www.opencages.com.ua